

6. Tiistaina 13 päivänä huhtikuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämässä olevista, vuoden 1999 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista

Puhemiesneuvoston luettelo PNL 1/1999 vp

(1) Ehdotus Suomen perustuslaiksi HE 1/1998 vp

(2) Ehdotus laiksi Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä HE 75/1998 vp

(3) Ehdotukset laeiksi Ahvenanmaan itsehallintolain ja Ahvenanmaan maanhankintalain 17 §:n muuttamisesta HE 147/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Mikkola.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Nissilä, Elo, Halonen, Helle, Jääskeläinen, Karpio, Löf, Neittaanmäki, Rosendahl, Sinnemäki ja Vihriälä.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella ed. Halonen sekä muun syyn perusteella edustajat

Ala-Nissilä, Elo, Karpio, Löf, Sinnemäki ja Vihriälä,

tämän kuun 15 päivään virkatehtävien perusteella ed. Jääskeläinen,

tämän kuun 16 päivään virkatehtävien perusteella edustajat Helle ja Rosendahl sekä

tämän kuun 14 päivästä 16 päivään virkatehtävien perusteella ed. Rossi.

64

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja

Puhemies: Ilmoitetaan, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Ojalan ja varapuheenjohtajakseen ed. P. Salon.

Eduskunnan pankkivaltuutettujen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan pankkivaltuutetut ovat valinneet puheenjohtajakseen ed. I. Kanervan ja varapuheenjohtajakseen ed. Puiston.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 8 päivänä huhtikuuta 1999 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 4 ja 5.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 4 osalta talousvaliokunnan ja

asian n:o U 5 osalta valtiovarainvaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämässä olevista, vuoden 1999 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista

Lähetekeskustelu

Puhemiesneuvoston luettelo PNL 1/1999 vp

(1) Ehdotus Suomen perustuslaiksi (HE 1/1998 vp)

(2) Ehdotus laiksi Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä (HE 75/1998 vp)

(3) Ehdotukset laeiksi Ahvenanmaan itsehallintolain ja Ahvenanmaan maanhankintalain 17 §:n muuttamisesta (HE 147/1998 vp)

Puhemies: Puhemiesneuvoston laatimaan luetteloon sisältyvät asiat esitellään yhdessä, koska ne muodostavat yhden, valtiosääntöuudistusta koskevan kokonaisuuden.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että luettelon 1)–3) kohdassa mainitut lakiehdotukset lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Viime eduskunnan Suomen uuden perustuslain eduskuntakäsittelyssä puututtiin pääasiassa erilaisiin valtasuhteisiin. Aivan oikein todettiin, että valtasuhteiden tärkeimmässä asiassa eli hallituksen valinnassa painotukset ovat muuttumassa.

On arvo sinänsä, että eduskunnan valtaenemistä ja käytännössä eduskunta lähes yksimielisesti hyväksyi sen tosiasian, että yhteiskuntamme on itsenäisyytemme aikana niin suuresti muuttunut, että eduskunnan asemaa suhteessa presidenttiin ja hallitukseen voitiin vahvistaa niinkin paljon kuin kompromissi uudesta perustuslaista salli.

Hallituksen valinta tulee uuden perustuslain vahvistuttua olemaan pääasiassa eduskuntavetoista, vaikka hallitusneuvottelujen vetäjästä ei olekaan aivan täsmällistä määritelmää. Se merkitsee silti sitä, että parlamentarismien perusperiaate ainakin muodollisesti hieman vahvistuu eli hallitus on eduskunnan valitseman pääministerin myötä niin sanotusti hieman enemmän vastuussa eduskunnalle kuin ennen. Käytännössä tietenkään ei taida kovin suuria muutoksia valtasuhteissa tapahtua.

Herra puhemies! Haluan kuitenkin puheen- vuorossani puuttua lähinnä tavallisen kansalaisen kannalta katsoen tärkeimpiin asioihin eli yksilön velvollisuuksiin ja perusoikeuksiin. Jotta yhteiskunta menestyisi kansalaistensa toimeentulon ja hyvinvoinnin turvaajana, on tietenkin tärkeää, että kansalaiset kokevat olevansa yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä. Huolenpito kaikista kansalaisista luo perusedellytyksen sille, että kansalaiset kokisivat olevansa osa suurta kokonaisuutta, jotta yhteisen edun ja siten myös henkilökohtaisen edun eteen kannattaisi ponnistella. Vain täten syntyy väestölle oikeanlainen ja eräällä lailla automaattinen velvollisuudentunne koko yhteiskuntaa ja siten myös omia etujaan kohtaan.

Koska yhteiskunta on monimutkaistunut sekä syy- ja seuraussuhteet ovat käyneet vaikeaselkoisiksi, on yksilön velvollisuuksista säädetty pääasiassa monilla laeilla. Se, miten oikeiksi eduskunnan säätämät lait koetaan, määrää myös sen, miten tunnollisesti kansalaiset niitä noudattavat.

Perustuslakikomiteassa sekä sittemmin perustuslakivaliokunnassa käsiteltiin monipuolisesti hallitusmuotoomme vuonna 1995 kirjattuja kansalaisten perusoikeuksia. Ne todettiin hyviksi ja oikeiksi eikä niihin tehty sen takia mitään muutoksia. Kun perustuslakivaliokunta ei tehnyt niihin muutoksia, tarkoittaa se sitä, että vuonna 1995 päätettyjä kansalaisten perusoikeuksia tulee edelleenkin kunnioittaa. Kun kansalaisten perusoikeudet tulevat uudenkin perustuslain suojaamiksi, herää tietenkin kysymys, toteutuvatko nämä perusoikeudet ja missä määrin.

Herra puhemies! Nykyisessä hallitusmuodossamme ja siis myös vuonna 2000 toteutuvassa uudessa perustuslaissamme kansalaisille on säädetty taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet. On tietenkin arvokysymys, mille tasolle ne nostetaan tai mille tasolle ne lasketaan. Kysymys perusoikeuksista on kaksiosainen. Toisaalta kansalaisille on määriteltä tarkat perusoikeudet, joista heillä on oikeus tietenkin pitää kiinni. Se on hyvä ja oikeakin asia, mutta toisaalta uuden perustuslain 22 §:ssä sanotaan, että julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Hyvät kansanedustajat, tämä on erittäin tärkeä pykälä uudessakin perustuslaissamme. Hallitusneuvotteluiden palveluiden maksupoliittikka on hyvä testi tulevan perustuslain kunnioittamisessa. Meidän on syytä muistaa, miten viime eduskuntakaudella kohdeltiin voimassa olevaa

ja nyt uudestaan hyväksyttävää perusoikeuspykälää. Nyt olisi havahduttava ajattelemaan, onko tuo yhteiskunnan velvoite taata perusoikeuksien toteutuminen jäämässä vain kuolleeksi kirjaimeksi vai olisiko se otettava todesta. Minä olen sitä mieltä, että tämän laatuinen perusoikeuspykälä vielä uuteenkin perustuslakiin kirjatuna tulisi ottaa todesta. Ei ole oikein, että perustuslakiin kirjattu pykälä jäisi kuolleeksi kirjaimeksi. Se olisi häpeäksi perustustalille.

Kun tähän asti on erilaisia etuoksia leikattu, on niitä perusteltua säästösyillä. Osin se on saattanut olla perusteltua, mutta liian monissa tapauksissa on ajauduttu kohtuuttomuuksiin. Sاداتtuhannet henkilöt joutuvat nykyään tulemaan toimeen olemattomilla kuukausituloilla. Verohallinnon tilaston mukaan 1,4 miljoonaa suomalaista ansaitsi alle 50 000 markkaa vuonna 1997 ja heidän keskimääräinen käteenjäävä tulo ns oli tasan 2 000 markkaa kuukaudessa. Tämä merkitsee sitä, että alle 2 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevien joukko on todella valtava. Kun nyt kokoomuksen painostuksesta suunnitellaan uusia maksuja palveluihin, voidaan täydellä syyllä sanoa, että ainakaan näiden vähiten ansaitsevien perustustalillisia oikeuksia ei kunnioiteta millään lailla, mikäli maksut toteutetaan.

Kuntien palvelutaso on heikentynyt huomattavasti ja on heikentymässä edelleen. Opettajia lomautetaan opetuksen tietenkin kärsiessä. Kouluja ja kirjastoja suljetaan ympäri Suomenmaata sekä potilaiden hoito kärsii, kun asian mukaisia lääkkeitä omavastuuksien korkeuden takia ei voida hakea tai hoitoon ei edes hakeuduta. Kaikki me olemme kuulleet erikoissairaanhoidon järjestelyistä, jolloin potilaspaikat vähenevät ja leikkaukset joutuvat piteneväksi.

Herra puhemies! Edellä esitetty on kaikki totta. Siksi meidän tulisi uudelleen arvioida, miten me alamme toteuttaa yhteiskuntamme veloitettua taata perustuslakiemme mukaiset perusoikeudet kansalaisillemme. Me emme ole samassa tilanteessa kuin viime eduskuntakauden alussa. Taloudelliset mahdollisuutemme kerätä valtiolle tuloja ovat nyt aivan toiset. Vuonna 1996 yritysten verotettavat tulot olivat 60 miljardia markkaa ja vuonna 1997 jo 93 miljardia markkaa, ja tahti miljardivoittojen keräämisessä näyttää edelleen jatkuvan.

Perusoikeuksien toteutuminen tulee käsittää niin kuin se on kirjoitettu perustuslakeihimme eikä niin, kuten sen ovat käsittäneet entiset kokoomuslaiset perustuslakivaliokunnan juristi-

puheenjohtajat Ben Zyskowitz ja Kari Häkämies. Kun ed. Zyskowitz perusoikeusuudistuksen käsittelyssä huhtikuussa 1995 totesi, että on hyvä asia, että niin sanottua lakisääteistä toimentulon perusturva voidaan leikata yksinkertaisella enemmistöllä, myöhempi oikeusministeri Kari Häkämies iloitsi Kymen Sanomissa vuonna 1997 kokoomuksen linjaa täydentäköseen, että hänellä oli ilo perustuslakivaliokunnassa toteuttaa tämä miljardiluokan hanke perusoikeusleikkauksissa. Tällaista kokoomuslaista ilakointia perusoikeuksien torpedoimiseksi ei toivon mukaan tule esiintymään muissa ryhmissä.

Kun me nyt olemme uuden eduskunnan alkutaipaleella, olisi tietenkin toivottavaa, että nyt käsittelyssä oleva perustuslain muutos saisi sille kuuluvan aseman yhteiskunnassamme. Perustuslain tulee olla kaikkien suomalaisten, myös lainsäätäjien, kunnioittama laki, joka on ohje- nuora kaiken yhteiskuntakehityksemme suunnittelussa.

Perustuslain hengen mukaista on, että kaikki täällä koti-Suomessa kansalaisten ahkeruudella luotu varallisuus olisi pääosin käytettävissä omien kansalaistemme hyvinvoinnin kehittämiseen. Mikäli nyt vallalla oleva pääomien vapaa maasta ulosvirtausoikeus saa estoita jatkua eikä hallitusohjelmassa toteuteta sosiaaliturvamaksujen porrastuksen muutosta suurten automaatiovoittojen rokottamiseksi, ovat kunnalliset palvelut rahoituksen puutteessa hätää kärsimässä, eikä kansalaisten perusoikeuksista ole siten mitään takeita.

Lopuksi toivon, että perustuslakivaliokunta tulevassa mietinnössään ottaa uudestaan kantaa perusoikeuksien turvaamiseen ja antaa siten painoarvoltaan tälle perustuslain kohdalle sille kuuluvan arvon.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Puhjo puheenvuorossaan puuttui kansalaisten perusoikeuksiin ja ennen kaikkea sosiaalisiin perusoikeuksiin, jotka valtiosäännössämme on vahvistettu.

Haluan tässäkin yhteydessä ed. Puhjolle ja muille todeta, että kaikissa sivistysyhteiskunnissa, jollainen Suomikin on ja tulee olla, pyritään turvaamaan, ja monissa myös perustuslain tasoisesti, kansalaisten sosiaaliset ja myös sivistykselliset perusoikeudet. Se, että sosiaalisetkin perusoikeudet on turvattu perustuslain tasoisesti, ei luonnollisestikaan voi merkitä sitä, etteikö eduskunta tavallisella lainsäädännöllä säätelisi

myös erilaisia sosiaaliturvaetuksia koskevia lakeja. Käsitys siitä, että meidän perusoikeussäännöstössämme olisi sisäänkirjoitettuna erilaisiin nykyisiin sosiaaliin tulonsiirtoihin liittyvä heikentämiskielto, jos ed. Puhjolla tällainen käsitys on, on täysin virheellinen.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskoviczin puheenvuoro osoitti täysin hänen suhtautumisensa Suomen perustuslakeihin ja niiden henkeen. Hän sanoi, että tavallisilla laeilla voidaan päättää mitä tahansa. Tietysti hän puheenvuorollaan halusi sanakääntein esittää asian niin, että näistä perusoikeuksista viis veisataan sitten, kun tätäkin hallitusohjelmaa viedään eteenpäin.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suhtaudun hyvin kunnioittavasti meidän perustuslakimme ja myös sen 19 §:ään, jossa sanotaan: "Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon." Saman 19 §:n 2 momentin mukaan: "Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella."

Nämä ovat erittäin tärkeitä asioita, mutta on väärin kuvitella, että Suomen eduskunta olisi perustuslait säätämällä rajoittanut sille kuuluvaa valtaa tavallisella lailla säädellä kansalaisten sosiaaliturvaan liittyvistä asioista. Luonnollisesti kaikki pyrimme siihen, että Suomen sosiaaliturvan taso olisi mahdollisimman hyvä ja sosiaaliturva muodostaisi kansalaisille mahdollisimman hyvän sosiaalisen perusturvallisuuden.

Eri asia on, että taloudellisten syiden vuoksi ja sosiaaliturvaa kehitettäessä joudutaan myös puuttumaan erilaisiin etuuksiin eri aikoina. Tämä lainsäädäntö on todellakin tavallisen lainsäädännön alaan kuuluvaa säätämistä, kunhan tässä 19 §:n 1 ja 2 momentissa olevat peruslähdekohdat tunnustetaan.

Mitä, ed. Puhjo, tulee parhaillaan tekeillä olevan hallituksen hallitusohjelmaan, niin kuten ed. Puhjo tietää, hallitusohjelmasta on sovittu. Tuossa ohjelmassa esimerkiksi parannetaan kansalaisten perusturvallisuutta sillä tavoin, että kansaneläkkeisiin tehdään tasokorotus, eikä ohjelma sinänsä muutoinkaan pidä sisälleen mitään leikkauslistoja suhteessa sosiaaliturvaan.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskowicz luetteli perustuslain pykälää, joissa sanotaan, että jokaiselle kuuluu tietty perusturva esimerkiksi sairauden kohdassa. Käytäntö vain on niin erilaista kuin kirjoissa oleva teksti.

Viime kaudella esimerkiksi kokoomuksen ajamana kävi niin, että perustuslain pykälän ilmaisu "taataan jokaiselle" ei tarkoiteta kaikkia ihmisiä. Tässä on iso ero. "Taataan jokaiselle" ei tarkoita kaikkia ihmisiä.

Kun tulottomat joutuvat sairastamaan, heiltä vietiin sairauspäiväraha pois 60 päiväksi. Nyt kun on niin, että sairauslomista 80 prosenttia on alle 60 päivää, 80 prosenttia tulottomista sairastuneista ei saa mitään korvausta sairauskuluihin. Se siitä käytännöstä ja teoriasta.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Kiitos, herra puhemies! Viimeisen vastauspuheenvuoron omalta osaltani tässä keskustelussa käyttäkseni totean, että ed. Puhjon esille ottama esimerkki on oiva tapa ymmärtää väärin se, mitä meidän perustuslaissamme tältä osin sanotaan.

Kun 19 §:n 2 momentti sanoo, että "Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan" esimerkiksi sairauden aikana, eihän se tietystikään sitä tarkoita, että lailla taataan, että jokaiselle riippumatta tarpeesta, jos sairastuu, kannetaan yhteiskunnan toimesta rahaa. Meillä voi olla esimerkiksi joku valtavan varakas henkilö, joka on kuitenkin tuloton, ja hän sairastuu. Ei kai ed. Puhjo ole sitä mieltä, että meidän perustuslakimme edellyttää sitä, että tälle miljonäärille pitää mennä viemään sairauspäivärahan perusosaa, koska perustuslaissa lukee, että jokaiselle taataan sairauden aikana oikeus perustoimeentulon turvaan?

On ihan selvää, että jos henkilö on terveenä tuloton, täysin tuloton, hänen toimeentulonsa perustuu johonkin muuhun kuin hänen ansiotoimintaansa. Se perustuu esimerkiksi siihen, että hänen puolisonsa, joka on töissä, huolehtii myös tämän henkilön toimeentulosta. Nyt on aivan järkevää olettaa ja lähteä siitä, että kun tuloton henkilö sairastuu, terve puoliso huolehtii puolison toimeentulosta eikä sano hänelle, että nyt kun olet sairas, en enää maksa sinulle enkä huolehdi ruoastasi ja asumisesta. Lähdetään tietysti siitä, että terve puoliso huolehtii sairaasta puolisoistaan ihan niin kuin huolehtii silloinkin, kun sairas puoliso on terve.

Näin ollen on aivan järjetöntä, että ed. Puhjo luulee, että meidän perustuslakimme vaatii, että

yhteiskunnan pitää juoksuttaa rahaa sairaalle puolisolle, josta hänen terveenä ollessa taas hänen puolisonsa huolehtii, hänen toimeentulostaan.

Ed. V i s t b a c k a : Puhemies! Ed. Zyskowicz otti kyllä vähän liian räikeän esimerkin. Tilanne saattaa olla, ettei puoliso huolehdi edes silloin, kun on terveenä.

Arvoisa puhemies! Edellisessä eduskunnassa esitin perustuslakiehdotusta hylättäväksi, mutta suuri enemmistö oli sillä kannalla, että se hyväksyttiin. Itse olen edelleen sitä mieltä, että perustuslakia tässä muodossa ei tulisi hyväksyä. Minun mielestäni siinä on puututtu liian voimakkaasti presidentin valtaoikeuksiin. Käsitykseni on, että se tulee tulevaisuudessa aiheuttamaan vielä suuria ongelmia.

Minun mielestäni kuvaavaa on, että suurimman eduskuntapuolueen ryhmän puheenjohtaja totesi, ilmeisesti viikonvaihteen lehdissä, jotakin siihen suuntaan, että presidentin valtaoikeuksia on nyt kavennettu siinä määrin, että hänen pääasiallinen tehtävänsä on suorittaa maakuntamatkoja. Taisipa olla maininta jostakin tilaisuuksien avaamisesta. Mikäli teksti-tv:n viestiin on uskominen, puhuttiin maatalousnäyttelyiden avauksista.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, joka mielestäni on ongelma, on oikeusturvakysymykset. Edellisen eduskuntakauden aikana ihmettelin sitä, että perustuslakivaliokunta ei mietinnössään puuttunut niihin kysymyksiin, joita yleisesti yhteiskunnassa on esiintynyt nimenomaan ihmisten tasavertaisuudesta kohtelusta lain edessä. Mielestäni erityisesti ylimpien laillisuusvalvontakysymysten osalta meillä on suuria ongelmia lähinnä eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin osalta. Nämä valvontaelimet tulisi mielestäni yhdistää.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi, käsitykseni mukaan perustuslakivaliokunnalla ei ole mahdollisuutta tehdä muutoksia, se voisi ilmeisesti todeta lyhyesti vain, että joko esitetään hyväksyttäväksi tai hylättäväksi.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa puhemies! En aio nyt puuttua sisältöön, se aika ja paikka tulee. Mutta perustuslakivaliokunta on jo nyt aikatauluttanut asian käsittelyn. Niin kuin aikaisempi eduskunta käsittelyssään totesi, on hyvä, että uudet kansanedustajat tässä eduskunnassa saavat riittävän ajan perehtyä perustuslain sisältöön.

Siksi se on aikataulutettu niin, että 25 tai 26

päivänä pidettäisiin pitkä, ehkä päivän kestävä, seminaari, jossa asiantuntijat esittelevät perustuslain sisällön ja perusteet. Sen jälkeen noin parin viikon päästä pyritäisiin siihen, että se olisi täysistunnon käsittelyssä. Toivon tietysti, että mahdollisimman moni uusi kansanedustaja jo omin toimin ennen sitä tutustuu papereihin ja uuteen perustuslakiin, että on kysymykset valmiina. Tämä on perustuslakivaliokunnan aika-aula.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Nykyiset perustuslait Suomen hallitusmuoto, valtiopäiväjärjestys, laki valtakunnanoikeudesta ja ministerivastuulaki ovat olleet voimassa lähes itsenäisyytemme ajan. Perustuslain uudistamisen tarkoituksena ei ole muuttaa Suomen valtiosäännön perusteita, vaan ajanmukaistaa ja nykyaikaistaa ne siten, että perustuslain suhteellinen pysyvyys toteutuu edelleen, sisältäväthän nykyiset perustuslait aineksia, joista ei välttämättä tarvitse perustuslain tasolla säätää lainkaan. Lisäksi kansainvälisesti on mielestäni erittäin vaikea ymmärtää järjestelmäämme, jossa perustuslakeja on yhden sijasta neljä. Lisäksi valtiosääntönormien hajaantuminen neljään erilliseen perustuslakiin on aiheuttanut valtiosäännön selkeyden ja johdonmukaisuuden heikkene-
misen.

Perustuslakiuudistuksella pyritään lisäämään valtiosäännön selkeyttä, johdonmukaisuutta ja ymmärrettävyyttä. Vuosien varrella tehtyjen lukuisten osauudistusten jälkeen on kiinnitetty huomiota valtiosäännön sisäiseen johdonmukaisuuteen ja pidetty välttämättömänä sitä, että sitä selkeytetään. Perustuslakien pysyvyyden tulee olla suurempi kuin tavallisten lakien ja asetusten, sillä perustuslain sisällöllä ja säädöksillä säädetään valtion itsenäisyydestä sekä valtion rakenteiden ja yksilöoikeuden aseman perusteista. Lisäksi perustuslaki poikkeaa muista laeista siinä, että se muodostaa kehyksen koko kansalliselle oikeusjärjestelmällemme.

Tämän vuoksi perustuslain tulee olla mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä kaikille kansalaisille. Heidän tulee saada perustuslaista riittävästi tietoa poliittisen järjestelmän toiminnasta ja oman oikeusasemansa perusteista ja velvoitteista.

Arvoisa herra puhemies! Uusi hallitusmuoto ei tule muuttamaan valtiosäännön periaatteita kuten eduskunnan asemaa ylimpänä vallankäyttäjänä, hallituksen parlamentaarista vastuuta tai hallinnon lainalaisuutta, vaan sillä ajanmukaistetaan ja tarkennetaan valtiosääntöä. Minä pi-

dän sitä aiheellisenä ja uskon, ettei minkään puolueen etujen mukaista ole kaataa valtiosäännön uudistamista.

Ed. Oinonen: Arvoisa puhemies! Täällä viitattiin uusien edustajien tarpeeseen voida paneutua riittävästi ja kunnolla tähän varsin vaativaan kysymykseen. Toivon, että tähän varataan todella aikaa riittävästi, perehdyttämistilaisuuksia, niin kuin viitattiin. Henkilökohtaisesti toivon perehdyttämistä enemmän ja myös aikaa enemmän, koska koen, että tässä on hyvin suurista asioista kysymys.

Edelleen viitattiin tasavallan presidentin asemaan. Henkilökohtaisesti toivon, että Suomessa tasavallan presidentti säilyttää vahvan aseman eikä joudu niin sanotuksi seremonialliseksi presidentiksi. Haluan paneutua asiaan perusteellisesti, ennen kuin tulen tässä vastuullisessa kysymyksessä antamaan omat kannanottoni.

Ed. Tiusanen: Arvoisa herra puhemies! Toivomus siitä, että asiaan perehdytään ja paneudutaan, koskee varmasti koko eduskuntaa. Niin mittavasta ja tärkeästä lainsäädännöstä on kysymys, että paneutumisen aste on varmasti kaikkien kohdalla ihan ajankohtainen, paneutumisen syventäminen ja lisääminen. Tässä mielessä ajattelu siitä, että eduskunnassa järjestetään asiaan liittyvä seminaari, on varmasti perusteltu.

Lopuksi, puhemies, haluaisin todeta, että ihmisoikeudet, perustuslaissa olevat kansalaisoikeudet, ovat hyvin tärkeä ja keskeinen asia. Oikeudet terveydenhoitoon, sairaanhoitoon, turvallisuuteen, opetukseen, mielipiteen vapauteen jne. ovat hyvin keskeisiä asioita. Haluan todeta, että esimerkiksi nyt käsitellyssä ollutta hallitusohjelmaa pitää katsoa tätä näkökulmaa vasten, täyttääkö se esimerkiksi ihmisoikeusvaatimukset.

Ed. Jansson: Värderade talman, arvoisa herra puhemies! I anslutning till denna nya lag, Finlands grundlag, behandlar vi också två andra ärenden som framgår av dagordningen — en av grundlagen följande ändring av självstyrelselagen för Åland och det som heter jordförvärvslagen för Åland. De här två senare lagarna är ju lagar av grundlagsenlig natur och hör därför samman med själva grundlagen.

Jag bara nämner det här som en del av pedagogiken i vårt uppdrag när, som jag förstod enligt vad grundlagsutskottets ordförande berättade, utskottet kommer att hålla ett seminarium i ären-

det för tidigare men också för nya ledamöter av denna riksdag. Då kommer vi att ytterligare tänga de här frågorna. Därför finns det inget behov nu för mig längre att gå in i deras innehåll, utan jag vill bara nämna om att så här fungerar det.

Den förra riksdagen godkände enhälligt både ändringarna av självstyrelselagen och jordförvärvslagen och jag är övertygad om att detta också är fallet nu i den nya riksdagen.

Mera problem kan man kanske säga att kunde uppstå åtminstone under behandlingen av ändringarna av självstyrelselagen på Åland, där man hittills i viss mån har ställt sig frågande till några av de här ändringsförslagen. Men jag upprepar att de är tekniska och en följd av den grundlagsreform som vi nu har framför oss. Så jag tror nog att detta paket förhoppningsvis skall träda i kraft den 1 mars 2000. Vi kan då också ansluta bifall från Ålands lagting till dem och därmed bringa paketet i kraft som sådant.

Arvoisa puhemies! Lyhyt yhteenveto tästä. Silloin kun perustuslakivaliokunta järjestää seminaarin Suomen uudesta perustuslaista, valiokunta tulee samassa yhteydessä ymmärtääkseni käsittelemään myös tämän päivän päiväjärjestyksessä olevan 3) asian eli Ahvenanmaan itsehallintolain muutosesityksen ja Ahvenanmaan maanhankintalain vastaavanlaisen esityksen.

Mainitsin, että viime eduskunta hyväksyi nämä kaksi muutosta yksimielisesti, ja lähten siitä, että näin tulee tapahtumaan myös tässä eduskunnassa sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta seminaarissaan on käsitellyt asiat ja myös antanut lausunnon niistä, siis ei ainoastaan perustuslaista vaan myös itsehallintolaista ja maanhankintalaista. (Ed. Aittoniemi: Järjestetään laivaseminaari Ahvenanmaalla!) — Tällä en tarkoita ryhtyä väittelemään kollega Aittoniemen kanssa, vaikka yleensä kuuluu asiaan niin tehdä, saapas nyt nähdä. Tämä riittää minulle.

Ed. Stenius - Kaukonen: Herra puhemies! Edeltävässä keskustelussa viitattiin jo uuden lakiesityksen 19 §:ään, joka pitää sisällään oikeuden sosiaaliturvaan ja jonka 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä. Tämä on erittäin tärkeä momentti.

Tämähän on nykyisen hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentti. Tämä momentti on ollut

muutaman vuoden voimassa mutta vieläkään kunnissa ei ole ymmärretty, mitä tämä momentti tarkoittaa. Se tarkoittaa todella sitä, että kun kunnille on annettu velvollisuus järjestää peruspalvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut, niin kunnan on huolehdittava niistä, on turvattava ne palvelut. Se, mitä ei tunnuta ymmärtävän, on, että kun arvioidaan, onko kunta velvollisuutensa hoitanut, silloin tarkastellaan sitä keskimääräistä tasoa, mikä maassa vallitsee. Jos jokin kunta olenaisesti poikkeaa tästä tasosta, silloin voidaan vedota siihen, että kunta ei ole huolehtinut oikeudesta.

Tietysti ennen kuin tiedetään, mitä tämä momentti tarkoittaa, tie on pitkä ja usein kivinen. En ole kuullut, että korkeimmasta hallinto-oikeudesta olisi vielä tullut tulkintoja siitä, mutta tiedän, että siellä on valituksia, jotka koskevat juuri sitä, onko kunta turvannut nämä palvelut.

Itse olen ollut mukana, kun on pyritty turvaamaan se, että kunnat huolehtivat siitä, että hoitotarvikejakelu on kunnossa. Viime kesänä Järvenpään kaupunki päätti, että hoitotarvikkeiden jakelu lopetetaan. Tämä koskee pitkäaikaissairaiden vaippoja, diabeetikkojen hoitotarvikkeita, avanne- ja toistokatetrointipotilaita ja näiden hoitotarvikkeita. Tämä kiista on edelleen kesken, mutta on sanottava, että onneksi, kun tästä asiasta on keskusteltu ja kerrottu, että muualla maassa tilanne on tämä ja näitä jaetaan, niin suurin osa kunnista on hyvässä järjestyksessä perunut niitä päätöksiä. Meillä on vielä muutama ongelmakunta. Nimenomaan silloin, kun on tätä asiaa käsitelty, on vedottu tähän momenttiin. Kunnat ovat tämän omaehtoisesti korjanneet, mutta muutama ongelmatilanne edelleen on.

Tämä mielestäni kuvastaa sitä, että kun me saamme uuden perustuslain ja uuden pykälän ja tässä tapauksessa jo voimassa olleen pykälän, joka on vieläkin uusi, vaikka se on muutaman vuoden ollut voimassa, niin ennen kuin saadaan tulkinta, ennen kuin saadaan esimerkiksi kunnissa menemään perille, että perusoikeuksilla on todella ollut tarkoitus turvata kuntalaisten oikeuksia, se tie on pitkä ja vaatii paljon toimintaa. Se vaatii erittäin suurta valppautta kansalaisilta, kun he puolustavat oikeuksiaan.

En tästä temasta tässä yhteydessä puhu pidempään. Pidän tätä momenttia, joka nyt on siis uuden lain 19 §:n 3 momentti, erittäin tärkeänä.

Tässä puhuttiin myös sairauspäivärahasta, ja se keskustelu liittyy tietysti siihen, että siirryttiin järjestelmään, jossa vähimmäispäivärahaa ei enää ole, vaan voi olla nollapäiväraha. Minkälai-

siin ongelmiin tämä nollapäiväraha on johtanut? Se on johtanut erittäin suuriin ongelmiin sairaiden ihmisten kohdalla, jotka pitkään taistelivat eläkkeensä puolesta ja jotka ovat saaneet hylkääviä päätöksiä ja olleet työttöminä. Kun lopulta todetaan, että henkilö onkin työkyvytön, ja hänelle myönnetään sairauspäiväraha-oikeus 300 päiväksi eli vuodeksi, niin hänen tulojensa perusteella — en rupea selittämään, miten mutkalliset ne säännöt ovat ja mistä kaikesta ongelma johtuu — todetaan, että tällaisella henkilöllä ei olekaan ollut tuloja, ja hänelle tehdään nollapäivärahapäätös. Hän joutuu olemaan vuoden ilman markaakaan eikä tässä, ed. Zyskiewicz, ole aina puolisoa, vaan tämä voi koskea myös yksinäistä henkilöä. Vuoden kuluttua myönnetään työkyvyttömyyseläke. Työkyvyttömyys on todettu, päivärahakausi on myönnetty, mutta sairauspäiväraha on nolla markkaa.

Tämä ei voi olla oikein, ed. Zyskiewicz. Kun hallitusohjelmaneuvoitteluihin kirjoitettiin hallitusohjelmaluonnokseen, jota vielä puolueissa ei ole tietysti lopullisesti hyväksytty, että eläkelainsäädännön epäkohdat on selvitettävä, niin tämä on yksi niitä asioita, jotka mielestäni kuuluvat selvittelyn piiriin.

Liikenneministeri S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen kiinnittää huomiota eräisiin yksityiskohtiin sosiaaliturvajärjestelmässä. Mutta mitä tulee siihen, jos sairauspäivärahaa ei saa, niin pitää muistaa, että meillä on kuitenkin sosiaaliturvajärjestelmässä viimesijainen turva, joka on toimeentulotuki, ja toimeentulotuen avulla aina viime kädessä kuitenkin kansalaisten perustoimeentulo turvataan. Tässä suhteessa meidän järjestelmämme on varsin selvä. Se antaa kaikille kuitenkin riittävän toimeentulon tässä yhteiskunnassa.

Ongelma vain on se, että meidän sosiaaliturvajärjestelmämme ei kannusta ihmisiä riittävästi työntekoon ja ahkeruuteen. Tämä juuri aiheuttaa syrjäytymistä tässä yhteiskunnassa, mutta onneksi meillä on perusteilla juuri hallitus, jonka tarkoituksena on taistella syrjäytymistä vastaan. Tällä tavalla toivottavasti myös toimeentulotukea tullaan korjaamaan lähitulevaisuudessa.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ajatus, mikä oli siinä, että tulottomilta poistettiin oikeus sairauspäivärahaan, on aivan oikea. Jos meillä on henkilö, jolla sairastumisesta johtuen ei ole minkäänlaista ansionmenetystä, niin ei ole myöskään oikein,

että tällaiselle henkilölle korvataan ansionmenetystä, jota hänelle ei ole tapahtunut.

Usein sanotaan, että henkilöllähän on sairautena kuluja. Niin onkin, mutta niin on palkkatyöläiselläkin sairaana kuluja. Kuitenkaan palkkatyöläisen ansiotaso ei sairaana parane, vaan hänen ansiotasonsa tietysti alenee, koska hän saa vain sairauspäivärahaa eikä enää palkkaa. Minä takia sitten sellaisella, joka on esimerkiksi kotona, pitäisi sairauden aikana tulotason parantua? Siis tavoite ja ajatus on ihan oikea.

Nyt voi olla, että järjestelmään on jäänyt väliinputoamistilanteita siitä huolimatta, että itse asiassa eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella tätä lakia aikanaan säädettäessä sitä täsmennettiin niin, että siihen tuli vielä tarveharkintainen elementti mukaan. Jos on niin, että tässä on joitakin väliinputoajaryhmiä syntynyt, joita ei ole tarkoitettu ja jotka ovat tämän muutoksen vuoksi joutuneet kohtuuttomaan, epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen, niin tällaisiin korjauksiin ja niiden tarkasteluun pitää toki olla kaikilla valmiutta.

Tässä haluan kuitenkin sanoa, että kun nimenomaan tätä asiaa on markkinoitu muun muassa opposition toimesta vaalikentillä, että tämä on pieni- ja huonotuloisiin kohdistunut ankara leikkaus, kun on sairauspäiväraha poissa tulottomilta, niin suurin osa niistä ihmisistä, joita tämä leikkaus on koskenut, ei ole vähäosaisia, totta kai he ovat pienituloisia, kun ovat tulottomia, mutta he eivät ole vähäosaisia sanan varsinaisessa merkityksessä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Luulen, että joudun taistelemaan ed. Sasin kanssa tästä asiasta jatkossakin. Mutta onneksi ed. Zyskowitz tuntui ymmärtävän vähän, mitä sanoin ja mistä oli kysymys.

On kysymys nimenomaan väliinputoajatilanteesta, ihmisistä, jotka ovat olleet vuosikymmeniä työelämässä mukana, joutuneet sairauden vuoksi jättämään työn, jääneet ilman eläkettä useaksi vuodeksi ja sitten lopulta tunnustetaan, että he ovat työkyvyttömiä. Nykyisten säännösten mukaan, kuten sanoin — en rupea nyt rautalangasta vääntämään sitä mallia, milloin näin voi käydä — on aivan liian paljon tilanteita, milloin henkilö jää vuodeksi ilman päivärahaa, ja kysymyksessä ei todellakaan ole henkilö, joka ei ole kärsinyt tulonmenetyksestä. Hän on ensin menettänyt työnsä ja sitten hän on menettänyt tuloja, ja tämä ei voi olla oikein.

Mutta kuten ed. Zyskowitz sanoi, nämä ovat asioita, jotka on syytä selvittää ja joihin täytyy saada korjaus. Itse olen kyllä sitä mieltä, että tämä vähimmäispäiväraha pitäisi kokonaisuudessaan palauttaa, koska tämä aiheuttaa monia mutkia, mutta vähintään tietysti nämä väliinputoajatilanteet on korjattava.

Ed. Tiisanen: Arvoisa herra puhemies! Käytyyn keskusteluun viitaten ed. Sasin puheenvuoro nimenomaan painottaa sitä, miten tärkeätä on vastustaa niitä pyrkimyksiä, joita esiintyy nimenomaan toimentulotuen alentamiseksi. Nii-täkin pyrkimyksiä löytyy ja nimenomaan ne heikentäisivät aidosti ihmisten perusoikeutta ja perustuslaillisia oikeuksia.

Mielestäni on hyvin tärkeätä, että nämä perusoikeudet olisivat eduskunnassa vahvasti esillä ja niiden merkitys, aivan niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi, tuotaisiin esiin: perusoikeus sosiaaliturvaan, terveyden- ja sairaanhoitoon. Se olisi tärkeää juuri sen takia, ettei ihmisten tarvitsisi valitusten jälkeen odottaa niitä päätöksiä vuosi kaksi KHO:sta vaan niin, että syntyisi tässä yhteiskunnassa aito keskustelu siitä, mikä on todella Suomen kansalaisen oikeus, että hänellä on oikeus terveydenhoitoon ja sairaanhoitoon ja että kunnissa ei tapahtuisi niitä leikkauksia, jotka tämän oikeuden vievät. Aivan samalla tavalla ei myöskään valtionhallinnon tasolla saa tehdä sellaisia ikään kuin raameja, jotka johtavat tämän tyyppiseen tilanteeseen. Viittaen vielä tässä hallitusohjelmaan, joka toivon mukaan ensi viikolla tässäkin salissa keskustellaan niin, että sen toteuttaminen toimisi niin, etteivät nämä perusoikeudet vaarannu.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On ollut mielenkiintoista ja mieltä lämmittävää kuunnella vasemmistoliiton taholta tulleita kannanottoja köyhän ja syrjäytetyn ihmisen puolesta. Siellä ovat äänessä olleet ed. Stenius-Kaukonen, ed. Tiisanen ja ed. Puhjo. Se vielä puuttui tästä täydellisestä iltapäivästä, että ed. Kuoppa ja ed. Tennilä olisivat vielä käyttäneet puheenvuorot. Nyt nimittäin on niin, että meidän, jotka haluamme tällaisia sydäntä lämmittäviä puheenvuoroja tämän eduskunnan aikana kuulla, on tehtävä se nyt ja näinä päivinä, koska aivan niin kuin viime kerrallakin tapahtuu se, että vasemmistoliitto siirtyi kokoomuksen syliin imeämään markkinatalouden tuttia ja sen jälkeen eivät köyhän ja raskautetun ihmisen puolesta puhuneet muut kuin edustajat Puhjo, Tennilä ja

Kuoppa, jotka sitten potkaistiinkin omaksi ryhmäkseen.

Nauttikaa nyt, herra puhemies, näistä ylentävistä hetkistä köyhän ja raskautetun ihmisen puolesta. Niitä on vain muutamia päiviä, kun kohta ei erota enää vasemmistoliittoa kokouksesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja lakiehdotukset lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 14.49.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

